

УДК 343.3

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2026.93.4.5>

ПРО ДЕЯКІ ДЕТЕРМІНАНТИ, ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА ЗАКОННІСТЬ І НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ СУДОВОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Василюк І.М.,

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри права та фінансів
Луцького інституту розвитку людини
Відкритого міжнародного університету
розвитку людини «Україна», адвокат
ORCID: 0000-0002-7999-6212*

Василюк І.М. Про деякі детермінанти, які впливають на законність і незалежність діяльності органів судової влади в Україні.

У даній науковій статті здійснено аналіз рішень судів України та Європейського суду з прав людини, що стосуються дотримання в нашій державі загальних засад кримінального провадження, а також визначені причини і умови, які сприяють порушенню принципів законності та незалежності діяльності судової влади.

Зокрема, встановлено, що досі в Україні на практиці мають місце випадки втручання учасників кримінального провадження, які представляють сторону обвинувачення (ст. ст. 36-41 Кримінального процесуального кодексу), на процес прийняття відповідних судових рішень, які носять явно незаконний характер. Натомість, замість того щоб не зважати на такі дії органів досудового слідства (у першу чергу прокурорів, які здійснюють процесуальне керівництво у зазначених провадженнях), суди займають позицію цих суб'єктів кримінального процесу, грубо порушуючи таким чином конституційні засади правосуддя щодо заборони делегування своїх функцій іншим державним органам та норм права щодо незалежності судів (ст.ст. 124, 126 Основного закону України).

Саме на вказані факти, як показали результати проведеного дослідження, постійно акцентує увагу у своїх рішеннях Європейський суд з прав людини, зауважуючи про цьому, що така позиція національних судів виступає однією з детермінант, що спричинює та обумовлює порушення прав, законних інтересів і свобод людини і громадянина в Україні.

На основі проведеного аналізу у даній статті сформульовано низку науково обґрунтованих висновків, рекомендацій та інших кримінологічно значущих заходів, спрямованих на усунення, блокування, нейтралізацію тощо існуючого на сьогодні в нашій державі детермінаційного комплексу причин і умов, що сприяють будь-якому впливу на суди і суддів та порушують у зв'язку з цим їх незалежність і недоторканність, а також спричиняють звернення громадян за відновленням своїх прав, законних інтересів і свобод до Європейського суду з прав людини. Зокрема запропоновано закріпити у чинному КПК спеціальні норми про юридичну відповідальність суддів та інших учасників кримінального провадження за посягання (вплив, ігнорування, самовплив тощо) на незалежність судової влади в Україні.

Ключові слова: детермінанти; причини і умови; суд; загальні засади кримінального провадження; незалежність і недоторканність судді; правова позиція Верховного Суду; органи досудового розслідування; право на захист.

Vasyliuk I.M. On certain determinants affecting the legality and independence of the judiciary in Ukraine.

This scientific article analyzes the decisions of Ukrainian courts and the European Court of Human Rights regarding compliance with the general principles of criminal proceedings in our state. It also identifies the causes and conditions that contribute to the violation of the principles of legality and independence of the judiciary.

In particular, it has been established that in practice, there are still instances in Ukraine where participants in criminal proceedings representing the prosecution (Articles 36-41 of the Criminal Procedure Code) interfere with the process of making relevant judicial decisions, which are clearly illegal in nature. Instead of disregarding such actions by the pre-trial investigation bodies (primarily prosecutors exercising procedural guidance in these proceedings), the courts adopt the position of these subjects of the criminal process. Thus, they flagrantly violate the constitutional foundations of justice regarding the prohibition of delegating their functions to other state bodies and the rules of law concerning the independence of courts (Articles 124, 126 of the Basic Law of Ukraine).

As shown by the research results, the European Court of Human Rights consistently emphasizes these facts in its decisions, noting that such a position of national courts acts as one of the determinants that causes and conditions the violation of rights, legitimate interests, and freedoms of humans and citizens in Ukraine.

Based on the analysis conducted in this article, a number of scientifically substantiated conclusions, recommendations and other criminologically significant measures are formulated aimed at eliminating, blocking, neutralizing, etc. the determinant complex of causes and conditions that currently exist in our country, which contribute to any influence on courts and judges and, in this regard, violate their independence and inviolability, as well as cause citizens to appeal to the European Court of Human Rights for the restoration of their rights, legitimate interests and freedoms. In particular, it is proposed to enshrine in the current Code of Criminal Procedure special norms on the legal liability of judges and other participants in criminal proceedings for encroachment (influence, ignoring, self-influence, etc.) on the independence of the judiciary in Ukraine.

Key words: determinants; causes and conditions; court; general principles of criminal proceedings; independence and immunity of a judge; legal position of the Supreme Court; pre-trial investigation bodies; right to defense.

Постановка проблеми. Як свідчать результати вивчення слідчо-судової практики, в Україні останнім часом, особливо в умовах воєнного стану (2022-2026 рр.), дедалі частішими стають випадки впливу органів досудового розслідування (ст.ст. 38-41 Кримінального процесуального кодексу (КПК) України) та прокурорів, які здійснюють нагляд за додержанням законів і виступають процесуальними керівниками на цій стадії кримінального процесу (ст.ст. 36-37 вказаного Кодексу) [1], на діяльність судів. І це при тому, що на законодавчому рівні (ст.ст. 124, 126 Конституції України; ст.ст. 7, 30 КПК; ст.ст. 5, 6 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», ін.) визначено одну із фундаментальних гарантій функціонування судової влади в Україні, а саме – щодо незалежності судів і суддів [2].

На недопустимості вчинення різноманітних впливів на суди свого часу наголосив у своїй спеціальній постанові Пленуму від 13.06.2007 №8 Верховний Суд України [3, с. 375-382], на цьому також постійно наголошують Вища Рада Правосуддя (ВРП) [4] та науковці [5, с. 61-64], а також Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ) [6]. При цьому однією з протиправних форм тиску на суддів зазначені вище суб'єкти моніторингу називають протиправну діяльність у цьому напрямі органів досудового розслідування, зокрема прокурорів, які здійснюють процесуальне керівництво [4, с. 50-64].

З огляду на викладене, а також зважаючи на те, що порушення принципу незалежності суддів є однією з суттєвих детермінант, що знижують рівень ефективності реалізації на практиці таких завдань кримінального провадження, як захист особи від кримінальних правопорушень та охорона прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального процесу, слід визнати, що обрана тема запропонованого наукового дослідження є актуальною та має теоретичне і практичне значення.

Виходячи з цього, **метою** роботи є наукове обґрунтування необхідності невідкладного здійснення системних заходів, спрямованих на нейтралізацію, блокування, усунення тощо тих причин, умов і корелянтів, що сприяють вчиненню протиправних посягань та впливів на органи судової влади, а **головним завданням** – розробка науково обґрунтованих висновків, рекомендацій і пропозицій щодо вдосконалення у зв'язку з цим правового механізму забезпечення незалежності та недоторканності суддів в Україні.

Стан опрацювання проблематики. Результати вивчення наукової літератури свідчать про те, що досить активно та продуктивно розробкою досліджуваної проблематики займаються такі учені, як В. Авер'янова, О. Андруневич, О. Бандурка, Ю. Баулін, А. Береза, П. Ворона, В. Голина,

Б. Головкін, В. Дерещ, О. Капля, Т. Карабін, О. Колб, Я. Лазур, М. Менджул, О. Оболенський, С. Стеценко, В. Тильчін, П. Фріс, В. Шакур, Р. Шаповал та інші.

Поряд із цим варто зазначити, що в контексті виокремлених у пропонуваній роботі правових прогалин, колізій та негативної практики правоохоронних органів, яка сформувалась в умовах воєнного стану в Україні впродовж 2022-2026 рр., зазначена проблематика в доктринальних дже-релах досліджена не повною мірою, що не тільки впливає на рівень ефективності забезпечення недоторканності суддів, але й є додатковим аргументом щодо необхідності активізації наукових пошуків стосовно означеного об'єкта та предмета, які складають зміст цієї статті.

Виклад основного матеріалу. На науковому рівні під незалежністю суддів розуміють визна-чену на законодавчому рівні об'єктивну гарантію їх неупередженої діяльності, що ґрунтується на принципі підкорення лише закону [7, с. 705]. За такого правового підходу, як обґрунтовано дійшли висновку деякі учені, відмова у здійсненні правосуддя з боку суддів не допускається як у ши-рокому (ухилення від такої діяльності у кримінальному провадженні), так і у вузькому розумінні цього слова (відмова від судового розгляду та ухвалення рішення по суті цього провадження) [8, с. 97].

З огляду на це, можна також стверджувати, що незалежність суддів безпосередньо стосується змісту принципу добросовісності, який за своєю суттю передбачає необхідність чесного і сумлін-ного виконання цими представниками судової влади визначених у законі обов'язків [9, с. 130].

Саме на такому тлумаченні зазначеного принципу суб'єктами правозастосовної діяльності зо-середжує свою увагу Конституційний Суд України, який у рішенні від 01.12.2004 № 18-рп/2004 зазначив, що добросовісність – це реалізація не тільки визначених у законі прав, але й додержан-ня обов'язків не лише до «букви права», але й відповідно до його «духу», враховуючи, що вказан-ий принцип визнано однією із загальноправових засад діяльності органів державної влади та їх посадових осіб в Україні [10].

Враховуючи вказану позицію Конституційного Суду України та наукові підходи з означеної в цій роботі проблематики [2, с. 336-341], можна стверджувати, що незалежність суддів реалі-зується на практиці через два взаємопов'язані аспекти їхньої діяльності, а саме: 1) у вигляді добросовісного використання цими суб'єктами правосуддя своїх прав і повноважень; 2) у формі добросовісного виконання визначених на законодавчому рівні обов'язків [9, с. 130].

Саме в такому сенсі оцінюють незалежність національних судів фахівці Венеціанської комісії, які у зв'язку з цим небезпідставно вважають, що суди мають бути вільними від зовнішнього тиску та що на них не має впливати, зокрема виконавча влада [11, с. 20]. До того ж незалежність суддів неможливо уявити без безсторонності їхньої діяльності, тобто коли їхні рішення є неупереджени-ми, позаяк судочинство є гарантом справедливості [11, с. 20].

Та, попри все, українські суди діють на власний розсуд, все частіше стаючи при прийнятті свої рішень на сторону обвинувачення [12], при тому, що ЄСПЛ визнає такі дії зазначених суб'єктів кримінального процесу протиправними та такими, що суперечать ст. 3 (заборона нелюдського поводження) та ст. 6 (право на справедливий суд) Конвенції про захист прав людини і основопо-ложних свобод [6].

Якщо узагальнити ті правопорушення, що вчиняються на стадії досудового розслідування та фактично легітимізуються судами, то їх можна класифікувати на такі юридично значущі групи:

Суттєві порушення прав, законних інтересів і свобод підозрюваних, пов'язані із забезпечен-ням їхнього права на захист у контексті використання ними положень ч. 1 ст. 63 Конституції України, що на практиці тлумачиться стороною обвинувачення (ст.ст. 36-41 КПК) як створення перешкод для органів досудового розслідування або як відмова у добровільній співпраці зі слідством [13].

Водночас, Верховний Суд чітко висловив свою правову позицію з цього приводу, констатував-ши, що його рішення з питань забезпечення права на захист є обов'язковою для судів усіх рівнів [14, с. 337-330].

Таким чином, рішення тих судів, що суперечать висновкам Верховного Суду з означених пи-тань, положенням п. 13 ч. 1 ст. 7 КПК, а також ст. 36 Закону України «Про судоустрій і статус суд-дів», слід вважати незаконними та такими, що не відповідають принципу незалежності органів судової влади від виконавчої, якщо судді, виявивши випадки порушення права особи на захист на стадії досудового розслідування, фактично стають на бік прокурора або іншого учасника сторони обвинувачення під час реалізації всіх стадій кримінального провадження [15].

Нелюдське поводження з особою, яка була затримана правоохоронними органами в порядку ст. 208 КПК та утримувалась у відповідних установах попереднього ув'язнення (ст. 4 Закону України «Про попереднє ув'язнення») [16].

Мова у даному випадку йде про те, що відповідно до засад кримінального провадження, суд зобов'язаний поважати людську гідність (ст.ст. 7, 11 КПК) та у випадках порушень на стадії досудового розслідування реагувати на це відповідними ухвалами (ч. 2 ст. 369 КПК). Водночас через правову прогалину, що стосується обов'язку всіх учасників кримінального провадження (за винятком сторони захисту) та суду встановлювати причини та умови, які сприяють вчиненню правопорушень під час досудового розслідування і пов'язані з посяганням на конституційні права, законні інтереси людини і громадянина у кримінальному процесі, а також реагувати на зазначені випадки відповідними процесуальними рішеннями, суди ігнорують такі юридично значущі факти та «погоджуються» з бездіяльністю прокурора (ст. 36 КПК) [17] й інших учасників сторони обвинувачення [18].

Отже, враховуючи зазначене та з метою забезпечення принципу незалежності і підвищення рівня добросовісності суддів, цілком логічно чинний КПК доповнити ст. 91-1 «Обов'язок учасників сторони обвинувачення та слідчого судді (суду) встановлювати причини й умови, що сприяли вчиненню правопорушень, пов'язаних із посяганням на конституційні права, законні інтереси і свободи підозрюваного, обвинуваченого та інших осіб, залучених до проведення кримінального провадження» та викласти її в такій редакції:

«Прокурор, який здійснює процесуальне керівництво під час досудового розслідування, органи досудового розслідування у кримінальному провадженні, а також суддя або суд, які розглядають такі справи, зобов'язані виявляти причини й умови, що сприяли вчиненню правопорушень, пов'язаних із посяганням на конституційні права, законні інтереси і свободи підозрюваного, обвинуваченого та іншої особи, яка бере участь у кримінальному провадженні, і вживати у зв'язку з цим передбачених законом заходів щодо усунення, нейтралізації, блокування тощо зазначених причин і умов».

Тільки тоді, як це впливає зі змісту ст. 41 Кримінального кодексу (КК) України, діяльність усіх зазначених вище суб'єктів та учасників кримінальної процесуальної діяльності буде законною й обґрунтованою, а органів судової влади – незалежною і добросовісною [19].

Ігнорування на практиці вироблених у науці критеріїв оцінки особи підозрюваного або обвинуваченого, коли їх оцінка ґрунтується лише на одному або декількох показниках, які, до того ж, не співвідносяться з відповідними рішеннями судів вищих інстанцій [20, с. 257-262].

У даному випадку йдеться про те, що слідчий (ст. 40 КПК) і прокурор (ст. 36 цього ж Кодексу), а надалі й суд або слідчий суддя під час обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою визнають пріоритетною при характеристиці особи підозрюваного (обвинуваченого) таку його кримінологічно значущу ознаку, як попередня судимість. При цьому вказані учасники сторони обвинувачення та суд (суддя) неправильно тлумачать зміст ст.ст. 88, 89, 92 КК щодо погашення або зняття судимості, порушуючи при цьому вимоги постанови Пленуму Верховного Суду України від 26.12.2003 № 16 [21], а також правові висновки Верховного Суду з цього приводу [22].

Для запобігання та протидії зазначеним оціночним показникам, які застосовують деякі суди під час розгляду характеристики особи підозрюваного (обвинуваченого), наданої прокурором чи слідчим, логічно було б КПК України доповнити ст. 30-1 «Юридична відповідальність суддів за порушення конституційних прав, законних інтересів і свобод людини та громадянина під час здійснення кримінального провадження» та викласти її у такій редакції:

«За порушення суддею конституційних прав, законних інтересів і свобод учасників кримінального провадження настає передбачена законом юридична відповідальність».

Вчинення інших діянь (дій чи бездіяльності), спрямованих на порушення незалежності і недоторканності судді, що дістали відображення як у рішеннях ВРП [4] і Верховного Суду [15], так і у практиці ЄСПЛ [6].

Висновки. Отже, виходячи з результатів, отриманих у ході даного дослідження, можна констатувати, що без удосконалення правового механізму забезпечення принципу незалежності судової влади в Україні та нейтралізації, блокування, усунення тощо детермінант, що спричинюють та обумовлюють вчинення різноманітних протиправних посягань на зазначену конституційно-правову гарантію функціонування судової системи в Україні, практично неможливо підвищити рівень захисту прав, законних інтересів і свобод людини і громадянина в нашій державі, на чому

постійно наполягає у своїх рішеннях ЄСПЛ, Венеційська Комісія, Уповноважений Верховної Ради з прав людини, а також науковці.

Враховуючи існуючу з означеної проблематики слідчо-судову практику та євроінтеграційні завдання, що пов'язані зі вступом України в ЄС та НАТО, логічно було б: а) суттєвим чином видозмінити чинний КПК з питань, які стосуються обов'язку учасників сторони обвинувачення та суду (судді) встановлювати у ході кримінального провадження причини і умови, що сприяють порушенню конституційних прав, законних інтересів і свобод людини і громадянина у кримінальному процесі, та вживати невідкладні визначені у законі заходи щодо їх відновлення; б) у навчальних центрах підготовки суддів та підвищення професійної кваліфікації прокурорів, дізнавачів і слідчих визначити пріоритетним напрямом діяльності ті питання освітньо-методичного характеру, що стосуються визначеної у цій роботі відповідальності; в) закріпити у чинному КПК спеціальні норми про юридичну відповідальність суддів та інших учасників кримінального провадження за посягання (вплив, ігнорування, самовплив тощо) на незалежність судової влади в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Крапивін Є. EDITORIAL: покладення функції судового контролю на прокурора: як обґрунтовується «відсутність об'єктивної можливості» його здійснення? *JustTalk*. 13.04.2023. URL: <https://justtalk.com.ua/post/editorial-pokladennya-funktsii-sudovogo-kontrolyu-na-prokurora-yak-obgruntovuetsya-vidsutnist-obektivnoi-mozhливosti-jogo-zdijsnennya>.
2. Пушкар С.І. Забезпечення незалежності суддів як гарантія їх діяльності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія Право. Вип. 78. Ч. 2 2023. С. 336-341. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.78.2.54>.
3. Про незалежність судової влади: постанова Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах / упоряд. В.С. Рожнова, А.С. Сизоненко, Л.Д. Удалова. Київ: ПАЛИВОДА А.В., 2011. С. 375-382.
4. Про стан забезпечення незалежності суддів в Україні: щорічна доповідь за 2022 рік: затверджена рішенням Вищої ради правосуддя від 24.08.2023 № 851/О/15-23. Київ ВРП, 2023 112 с.
5. Назимко Є.С., Буга Г.С. Принцип незалежності суддів. Актуальні питання юрисдикції. *Правова позиція*. 2023. № 4 (41). С. 61-64. DOI <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2023-4.12>.
6. Справа Биче та Шатохін проти України: рішення ЄСПЛ від 09.10.2025 року (заява № 26947/24 та № 31147/24). *Судова влада України. Верховний Суд. Законодавство. Опубліковані рішення ЄСПЛ щодо України*. 2025. URL: https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/zakonodavstovo/.
7. Марочкін І.Є. Актуальні питання трансформації судді в умовах судово-правової реформи. *Правова доктрина України: у 5-ти т. Харків: Право, 2013. Т. 5: Кримінологічно-правові науки України: стан, проблеми та шляхи розвитку / В.Я. Тацій, В.І. Борисов, В.С. Батиргарєєва, та ін.: за заг.ред. В.Я. Тація, В.І. Борисова. 1240 с. С. 705-729.*
8. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2-х т. Т. 1 / О.М. Бандурка, Є.М. Блажівський, Є.П. Бурдаль та ін.; за заг. ред. В.Я. Тація. Харків: Право, 2012. 768 с.
9. Теорія держави і права: підручник / за ред. О.В. Петришина. Харків: Право, 2014. 368 с.
10. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення окремих положень частини першої статті 4 Цивільного процесуального кодексу України (справа про охоронюваний законом інтерес). *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v004p710-08#Text>.
11. Доповідь про правопорядок. *Рада Європи. Венеційська Комісія* (переклад українською С. Головатого). Стразбург: CDL-AD (2011)003 rev-ukr. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2011\)003rev2-ukr](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2011)003rev2-ukr).
12. Луцький міськрайонний суд Волинської області. Справа № 16116559/24. URL: <https://court.gov.ua/fair/>.
13. Яновська О. Право на захист в судовій практиці Верховного суду. *Верховний суд*. URL: <https://share.google/ttqVY2yIsrgm1gwb5>.

14. Аркуша Л.І., Аленін Ю.П., Волошина В.К. Право на захист у правових позиціях Верховного суду. *Київський часопис права*. 2023. №1. С. 327-330. DOI: <https://doi.org/10.32782/klj/2023.1.50>.
15. Практика Великої Палати Верховного Суду: вплив на судову систему. Верховний Суд. URL: <https://share.google/ZMcQXVQO8lrXxqdJr>.
16. Про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні у 2024 році: Щорічна доповідь. *Уповноважений Верховної Ради з прав людини*. URL: <https://ombudsman.gov.ua/report-2024>.
17. Про затвердження Порядку координації діяльності правоохоронних органів у сфері протидії злочинності: наказ Офісу Генерального прокурора від 08.02.2021. № 28. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0028905-21#Text>.
18. Про організацію діяльності прокурорів з протидії порушенням прав людини у правоохоронній та пенітенціарній сферах: наказ Офісу Генерального прокурора від 29.12.2021 №400. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0400905-21#Text>.
19. Берназюк Я. Категорія «якість закону» як складова принципу верховенства права та гарантія застосування судом сприятливого тлумачення закону. *Судово-юридична газета*. 22.10.2022. URL: https://sud.ua/ru/news/blog/182593-kategoriya-yakist-zakonu-yak-skladova-printsipu-verkhovenstva-prava-ta-garantiya-zastosuvannya-sudom-naybilsh-spriyatlivogo-dlya-osob-i-tlumachennya-zakonu?fbclid=iwar3dvdkgg_ggxgsi5bbthubhm0enwam_2xjlby414zscbpyau_rlvfi4_77i.
20. Закалюк А.П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: у 3-х кн. Київ: Видавничий Дім «Ін Юре», 2008. Кн. 1: *Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки*. 424 с.
21. Про практику застосування судами України законодавства про погашення і зняття судимості: постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.12.2003 № 16. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0016700-03/stru/sp:dark>.
22. Припинення судимості анулює всі правові наслідки засудження і призначення покарання – Верховний Суд. *Судово-юридична газета*. 17.09.2024. URL: <https://sud.ua/uk/news/sudebnaya-praktika/310806-prekraschenie-sudimosti-annuliruet-vse-pravovye-posledstviya-osuzhdeniya-i-paznacheniya-nakazaniya-verkhovnyu-sud>.

Дата першого надходження рукопису до видання: 02.02.2026
Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 20.02.2026
Дата публікації: 5.03.2026

© Василюк І.М., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії СС ВУ 4.0